Экономика боппуруоһа

Үлэ оҥорумтуотун үрдэтии соруктара

Экономика боппуруоһа

АСПЫТ ПЯТИЛЕТКАҔА республика колхозтара ССКП XXIII съеһин уонна Киин Комитет Пленумнарын ууруохтарын олоххо киллэрэн, тыа хаһаайыстыбатын бородуукталарын оҥорон таһаарыыны элбэтиигэ, үлэ оҥорумтуотун үрдэтиигэ, производство хоромньуларын ачаатыыга балачча үчүгэй түмүктэри ситистилэр.

Саха сирин колхозтарыгар биир үлэһит валовой бородууксуйаны

Туорахтаах культураҕа	1,1
Оҕоруот аһыгар	3,2
Хортуоппуйга	1,6
Оттоохуҥҥа	0,6
Үүккэ	3,1
Ынах этигэр (т. ы)	12,7
Сылгы этигэр (т. ы)	6,7

Мантан туорахтаах культураҕа, оттоохуҥҥа, үүккэ, ынах уонна сылгы эттэрин оҥоруугa республика колхозтарыгар киһи күнүн хоромньута лаппа аҕыйаабыта көстөр. Ити кэнники сылларга ыарахан үлэни механизациялааһынҥа, үлэһиттэр материальнай интэриэс эрин үрдэтиигэ, хамнаһы улаатыннарыыга туһаайыллыбыт дьаһаллар сабыдыаллара буолар.

Оройуон икки колхозтара тыа

Валовой бородууксуйа	1965 с.	1970 с.
Валовой дохуот	6 с. 68 х.	12 с. 79 х.
Харчынан дохуот	4 с. 50 х.	6 с. 88 х.
	5 с. 94 х.	9 с. 53 х.

Бу үүнүү ситиһиллиитин сүрүн үсулуобуйатынан колхозтар техниканан сэбилэниилэрэ 1965 сыллаҕар 33 бырыһыан улаппыта буолар. Ааспыт пятилеткаҕа икки колхоз 838,5 тыһыынча солкуобайдаах араас маркалаах тракторлары, автомашиналары уонна оборудованиелары атыыластылар. Бу техникалар тыа хаһаайыстыбатын ыарахан, уустук үлэлэрин, ордук сүөһү аһылыгын бэлэмнээһиҥҥэ чэпчэтиини оҥорбуттара, үлэ оҥорумтуотун үрдэппиттэрэ саарбаҕа суох.

Колхозтар валовой уонна харчынан дохуоттара үрдээһинин иккис үсулуобуйатынан, ССКП Киин Комитетын 1965 сыл күлүн тутардааҕы Пленумугар тыа хаһаайыстыбатын бородуукталарын соҕотуопкалыыр сыананы үрдэтии, былааны толоруу, аһарыы иһин уонна зонанан надбавкалары ааҕыы буолар. Онон дохуот үрдээһинэ аҥардас үлэ оҥорумтуотун үрдэтиттэн ситиһилиннэ диирбит сыыһа.

ҮЛЭ ОҤОРОН таһаарыыта биһиги оройуоммут колхозтарыгар билигин даҕаны намыһах. Биир центнер тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оҥорон таһаарыыга киһи күнүн ороскуота аһара үрдүк. Ол манныктан көстөр:

Биир центнер туорахтаах культураны үүннэрэн, хомуйан ылыыга:

1965 с.	— 0,91 киһи күнэ
1966 с.	— 0,99 «
1967 с.	— 1,09 «
1968 с.	— 1,00 «
1969 с.	— 0,5 «
1970 с.	— 1, 02 «

Биир центнер хортуоппуйга:

1965 с.	— 1, 31 киһи күнэ
1966 с.	— 14,2 «
1967 с.	— 1,20 «
1968 с.	— 1,50 «
1969 с.	— 1,80 «
1970 с.	— 1,09 «

Оҕоруот аһын үүннэриигэ, хомуйууга:

оҥорон таһаарыыта 1965 сылы кытта тэҥнээтэххэ 1969 сылга 58 бырыһыан, валовой дохуокка 54 бырыһыан, колхозтаахтар харчынан дохуоттара 55 бырыһыан улаатты лар. Ити үрдээһин сүүһүнэн үлэ оҥорумтуотун үрдэтии суотугар ситиһилиннэ. Ону маннык сыыппаралартан көрүөхэ сөп.

Биир центнер тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оҥорон таһаарыыга киһи күнэ ороскуоттанна:

1965 с.	1969 с.
1,1	0,6
3,2	4,9
1,6	1,8
0,6	0,3
3,1	2,3
12,7	9,1
6,7	5,5

хаһаайыстыбатын бородуукталарын оҥорон таһаарыыга эмиэ биллэр ситиһиилээхтэр. Биир үлэһит сыллаағы орто оҥорон таһаарыыта, харчынан кээмэйдээтэххэ, 1965 сылтан 1970 сылга валовой бородууксуйаҕа 82,6 бырыһыан, валовой дохуот 45,8 бырыһыан, харчы дохуота 53 бырыһыан улаатта. Ортотунан биир киһи күнүгэр таһаардахха валовой бородууксуйа, харчы дохуота үүнүүтэ маннык:

1965 с.	1970 с.
6 с. 68 х.	12 с. 79 х.
4 с. 50 х.	6 с. 88 х.
5 с. 94 х.	9 с. 53 х.

1965 с.	— 2,27 киһи күнэ
1966 с.	— 29, 1 «
1967 с.	— 10,0 «
1968 с.	— 11,4 «
1969 с.	— 5,38 «
1970 с.	— 82,4 «

Оту оттоохуҥҥа, хомуйууга:

1965 с.	— 0,39 киһи күнэ
1966 с.	— 0,46 «
1967 с.	— 0,24 «
1968 с.	— 0, 24 «
1969 с.	— 0,27 «
1970 с.	— 0,25 «

Биир центнер үүтүү ылыыга:

1965 с.	— 2,68 киһи күнэ
1966 с.	— 2,29 «
1967 с.	— 2,60 «
1968 с.	— 2, 68 «
1969 с.	— 2,57 «
1970 с.	— 2,59 «
1968 с.	— 6,10 «
1969 с.	— 8,60 «
1970 с.	— 6,56 «

Мантан көрдөххө пятилетка сылларыгар биир күн үлэлээн биирдии центнер бурдугу, балтараалыы күҥҥэ 1 центнер хортуоппуйу, 28 күҥҥэ 1 центнер оҕоруот аһын үүннэрэн хомуйбуттар. Хонуу үлэтин бу көрүҥнэригэр техника көмөтө баара көстүбэт. Оттон оттоохуҥҥа техника балачча туһаныллара дьэҥкэтик көстөр. Пятилетка бастакы сылыттан бүтэһик сылыгар биир центнер окко киһи күнэ лаппа аҕыйаата.

Үүтү ыаһыҥҥа 2,5 күн үлэлээн 1 центнери, 9 күн үлэлээн 1 центнер ынах этин, 7,5 күҥҥэ

Тыыннаах ыйааһынынан биир центнер ынах этин уотан, улаатыннаран ылыыга:

1965 с.	— 11,43 киһи күнэ
1966 с.	— 9,17 «
1967 с.	— 9,20 «
1968 с.	— 7,20 «
1969 с.	— 9,30 «
1970 с.	— 10,67 «

Тыыннаах ыйааһынынан биир центнер сылгы этин уотан, улаатыннаран ылыыга:

1965 с.	— 6,03 киһи күнэ
1966 с.	— 7,05 «
1967 с.	— 8,80 «

сылгы этин оҥороллор. Сүөһү иитиитин үлэтин механизациялааһын таһыма намыһах. Үлэ

Туорахтаах культураҕа	0,85
Хортуоппуйга	0,95
Оҕоруот аһыгар	22,9
Окко	0,22
Үүккэ	2,51
Ынах этигэр	8,49
Сылгы этигэр	6,72

Итинтэн көрдөххө үлэ оҥорумтуота ордук М. Аммосов аатынан колхозка намыһах.

Тыа хаһаайыстыбатыгар тех-

1965 с.		
1966 с.		
1967 с.		
1968 с.		
1969 с.		
1970 с.		

Таһаҕас тиэйэр автомашиналары туһаныы эмиэ намыһах. Массыынаны туһаныы бырыһыана:

	К. Маркс	М. Аммосов
1965 с.	58,5	63,8
1966 с.	48,6	57,1
1967 с.	53,3	61,6
1968 с.	69,4	49,1
1969 с.	62,9	56,0
1970 с.	40,7	30,7

Атыннык эттэххэ ортотунан биир массыына сыл хонугун аҥардыытыгар эрэ үлэлиир. Итини тэҥэ массыыналар таһаҕаһа суох кураанах сырыыларын бырыһыана билигин да үрдүк. Холобур, 1965 сыллаахха кураанах сылдьыы 41,9 бырыһыан этэ, 1970 сылга 45,6 бырыһыан.

ОТТОН электроэнергияны туһаныы коэффициена намыһаҕын туһунан этэ да барыллыбат. Пятилетка сылларыгар техникаҕа барыта 125 киһи, ол иһигэр трактористарынан 93, шофердарынан 32 киһи үлэлээтилэр. Бу дьон сылга ортотунан 309 үлэ күнэ баар эбит буоллаҕына, 291 үлэ күнүн үлэлээбиттэр. Ол иһигэр трактористар 291, шофердар 290 үлэ күнүн.

1970 сыллаахха Карл Маркс аатынан колхоз шофердара 259-туу үлэ күнүн, М. Аммосов аатынан колхоз шофердара 226-лыы үлэ күнүн үлэлээбиттэр. Ол аата Карл Маркс аатынан колхозка 900 киһи күнэ, М. Аммосов аатынан колхозка 1660 киһи күнэ үлэламмэтэх. Итиччэ күҥҥэ автомашиналар туһата суох туруулара тахсыбыт.

Техниканы туһаныы итинник мөлтөх туруктааҕын түмүгэр икки колхозка баар техника стоимоһын хас биирдии солкуобайынан харчы дохуотун киллэрии сылларынан маннык буолла:

1965 с.	5 солк. 33 харчы
1966 с.	4 солк. 42 харчы
1967 с.	3 солк. 57 харчы
1968 с.	4 солк. 12 харчы
1969 с.	3 солк. 29 харчы
1970 с.	4 солк. 12 харчы

Итинтэн көрдөххө техника дохуоту биэрпитэ 1965 сыллаағар намтаата. Ол иһин колхозтарга үлэ оҥорумтуота үрдээбэт.

Үлэ оҥорумтуотун үрдэтии биир сүрүн быһаарар күүһүнэн үлэһиттэр материальнай интэриэстээх буолууларын ситиһии буолар. Манан сибээстээн үлэ төбу көрүҥэ үксэ илии күүһүнэн толоруллар.

Икки колхоз пятилеткаҕа күннэҕи хоромньуларын тэҥнээн көрдөххө маннык хартыына тахсар:

К. Маркс	М. Аммосов
0,85	1,15
0,95	2,13
22,9	—
0,22	0,28
2,51	2,72
8,49	10,20
6,72	8,28

никаны туһаныы көдьүүһэ намыһах. Трактор оҥорон таһаарыыта сылтан сыл аайы таҥнары түһэр. (Сымнаҕас хорутуу га).

К. Маркс ааат. к-з	М. Аммосов ааат. к-з	Барыта
322	409	327
382	329	334
370	276	303
324	314	315
303	256	276
316	272	292

лоҕурун, расценкатын табатык олохтоохун, үлэһиттэр үлэлиир үсулуобуйаларын үчүгэйдик тэрийии, былааны аһарыы иһин материальнай өттүнэн көҕүлүүр

эбии төлөбүрдэри оҥоруу эрэйилэллэр.

Тыа хаһаайыстыбатын бородуукталарын соҕотуопкалаһын сыаната 2 — 3 төгүллээн үрдээбитинэн сибээстээн, харчы дохуота кэнники сылларга лаппа үрдээтэ. Онон колхозтаахтар хамнастара улаатта. 1965 сылы кытта тэҥнээтэххэ салайар аппарат хамнаһа 22, тыа хаһаайыстыбатын специалистарын уонна орто звено салайар үлэһиттэр хамнастара 25,8, трактористар хамнастара 7,8, шофердар хамнастара 29,8 бырыһыан, көмө тэрилтэлэр, мастерскойдар үлэһиттэрин хамнастара 5,7 бырыһыан, хонуу араас үлэлэригэр үлэлээччилэр хамнастара 30,6 бырыһыан улаатты лар.

Оттон колхозтар ыраас харчынан киллэрэр дохуоттарын 29,4 бырыһыанын биэрэр саамай түбүктээх, өробүлэ суох үлэлээх ыанньыксыт хамнаһа биэс сыл устатыгар улааппата. Дохуот 58,9 бырыһыанын биэрэр ыччат сүөһүнү иитээччилэр хамнастара бэрт кыратык улаатта. Сылларынан биир киһи күнүгэр сүөһү иитиитигэр ааҕыллыбыт хамнас көҕүлээ маннык:

	Колхоз үрдүнэн 1 к/к	Ол иһиттэн		
		Ыанньыксыкка	Иһирэй көрөөччүү	Субай сүөһүгэ
1965 с.	3,66	3,56	3,14	2,97
1966 с.	3,69	2,68	3,03	3,15
1967 с.	3,92	3,28	3,24	2,85
1968 с.	4,89	2,84	4,06	5,43
1969 с.	4,32	3,49	3,71	3,67
1970 с.	4,84	3,58	3,96	3,69

Республика колхозтарын сыллаағы отчуоттарыттан көрдөххө Уус-Алдан, Чурапчы оройуоннарын колхозтарыгар биир көлөһүн күнүгэр ааҕыллыы биһиэннэриттэн үрдүгэ суох. Ол гынан баран ыанньыксыт хамнаһа 6—7 солкуобайга тэҥнэһэр. Атыннык эттэххэ салайар аппарат уонна шофердар орто хамнастарыттан 15—20 бырыһыан үрдүк. Оттон биһиги колхозтарбытыгар ыанньыксыт хамнаһа намыһах. Итини баҕар үүт ыама намыһаҕыттан диэхтэрэ. Оннук буолбатах, үүт ыама сыллата үрдээн иһэр. 1965 сыллаахха 1205 килограмм, 1966 сыллаахха 1211 килограмм, 1967 с.—1241, 1968 с. —1259, 1969 с.—1266, 1970 с. 1195 килограмм үүт биирдии ынахтан ыаммыта. Итинтэн көрдөххө, үлэ төлөбүрүн расценката үчүгэйдик торумнамматах.

ССКП XXIV съеһигэр тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыыга улахан соруктар турдулар. Ити-

	республика үрдүнэн	Нам	о. и. Намҥа 1970 с.
Туорахтаах культура	12,5	14,94	17,96
Оҕоруот аһа	20,8	50,2	605,0
Хортуоппуй	19,96	26,91	31,51
От	2,83	2,6	2,27
Үүт	23,63	21,15	26,56
Ынах этэ	115,0	114,81	145,5
Сылгы этэ	90,32	88,48	95,73

ни толоруруга үлэ дьиссипилиинэтин үрдэтии дьаһаллара ылыллыахтаахтар. Чуолаан техниканы туһаныыны тупсарыахха наада. Оччоҕо эрэ аҕыйах үлэ күнүнэн элбэх бородууксуйа оҥоһуллуоҕа. Экономическай өттүнэн ааҕансуоттаан үлэлээһин, саҥаны олоххо киллэриигэ кини экономическай көдьүүһүн ырытыы наадалар. Урукку сылларга колхозтарга экономическай бюролар баалларa. Ол бюролар кэнники икки сылга үлэлээбэтилэр. Колхозтар экономистара сүнньүнэн былааннаһаһыҥҥа эрэ олордулар.

СЪЕЗД ПЯТИЛЕТКАҔА Директиваларыгар экономическай үлэни тупсарыы ыйыллар. Онон сибээстээн үлэ бары салаатын хардыыта солкуобайынан хонтуруолланыах тустаах. Ааспыт пятилеткаҕа ортотунан биир центнер бородууксуйа себестоимоһа Нам колхозтарыгар уонна республика үрдүнэн солкуобайынан маннык этэ:

Экономическай бюролар бу бириичиинэтин үөрэтэллэрэ, ону туоратар дьаһаллары сүбэлиилэрэ наада.

Т. ЗАМЯТИН,
райсовет тыа хаһаайыстыбатыгар управлениетын кылаабынай бухгалтера.